

punt.

periodieke uitgave van de vereniging
amsterdamsche grafische school

Hier is de
Amsterdamse
Grafische School

ALS
1972

**De Amsterdamse Grafische School wil weer van zich laten horen.
Mijnsziens met recht.**

**De school heeft een voortreffelijk verleden en neemt steeds een centrale
plaats in het grafisch onderwijs in.**

**Er is genoeg nieuws. Dingen zoals ze waren en worden. Mensen in en buiten
de school. Leden van onze vereniging, leerlingen, personeel en vele anderen
lezen graag over de school.**

**Vrijwel het gehele onderwijs ondergaat grote wijzigingen. Bekende begrip-
pen in onderwijskringen als 'vernieuwing, aanpassing, beleidsombuiging,
inkrimping, reorganisatie' betekenen vrijvertaald, dat er heel wat verandert.
Dit vraagt zeer veel extra inspanning van iedereen, die bij het onderwijs is
betrokken. Ook de Amsterdamse Grafische School zit te midden van veran-
deringen.**

**Voorwaarde voor elke verandering is, dat deze ten goede komt aan het on-
derwijs zelf. Onze school denkt mee, denkt vooruit en past zich aan.**

Elke dag grafisch onderwijs is belangrijk.

De school leeft.

**Het bestuur is zeer gelukkig met het initiatief om weer tot een regelmati-
ge publikatie te komen.**

Redactie, veel sterkte en succes.

**C. Knijnenberg,
voorzitter.**

Bij het eerste nummer van Punt.

Enige jaren geleden is de uitgave AGS-Journaal gestaakt. Verschillende omstandigheden leidden daartoe. Het ontbreken van een contactorgaan bevredigde toch niet. Daarom besloot het bestuur een kleine commissie de mogelijkheden te laten onderzoeken om te komen tot een nieuw - bescheiden - periodiek.

Redactiecommissie

Een redactiecommissie werd gevormd. Wij stellen de leden daarvan aan u voor. Het zijn de leerlingen LTS en MTS: Stef Verbraeken, Hils Box en Rob Slierings. De leraren: Kurt Lagerwey, Jan Otto, Jan Mulder en Hans Vleugels. De directeur resp. adjunct directeur van resp. de LTS en MTS J.C. Moerman en P.H. de Wild. Laatstgenoemde heren zullen gaarne kopij voor **Punt** in ontvangst nemen. Tenslotte maakt van de redactiecommissie, als voorzitter, deel uit het bestuurslid L. Blaauw.

De naam

Er zijn in de redactiecommissie vele namen voor de nieuwe AGS-uitgave overwogen. Het werd tenslotte **Punt**. Van Dale geeft een uitgebreide opsomming van de verschillende betekenissen van punt. De eerste welke wordt weergegeven is: 'een stip. Sterren schijnen ons lichtende punten toe'. In werkelijkheid zijn het reusachtige hemellichamen. De AGS is maar een punt - zelfs in verhouding tot ons al kleine Nederland. Maar van dichtbij en voor hen die er nauw bij betrokken zijn een heel belangrijke aangelegenheid. Velen ontmoeten elkaar daar in leer- en vormingssituatie, ongetwijfeld een zaak van gewicht.

Een punt achter een muzieknoot geeft aan dat de duur - de waarde - met de helft moet worden verlengd. Moge de punt achter AGS voor allen die van dit nieuwe communicatiemiddel kennisnemen een extra accent betekenen op het belang van de school en het goed functioneren daarvan.

Met de naam Punt zijn we ook op bekend grafisch terrein in de betekenis van maateenheid voor grootte van drukletters en interlinies.

Opzet

Punt heeft niet de bedoeling een grafisch voorbeeldig vakblad te zijn. Wel wil het pogen een bijdrage te leveren tot communicatie tussen allen die bij het AGS-schoolgebeuren betrokken zijn. Dat betrokken zijn bedoeld in ruime zin. En dat zijn er velen. Wij hopen dat **Punt** daarin zal slagen. Daarvoor wordt de medewerking ingeroepen van leerlingen en leraren. De kolommen staan echter ook open voor de Vrienden van de AGS en allen die belang of belangstelling hebben voor het AGS-gebeuren en het grafisch onderwijs. Wij hopen dat de heren Moerman en De Wild veel kopij in ontvangst kunnen nemen. Alle artikelen dienen ondertekend te zijn door de schrijver. De officiële mededelingen van de school zullen worden geplaatst op de eerste pagina's in een tweekoloms opmaak. De overige pagina's - met ondertekende bijdragen - zullen een driekoloms indeling verkrijgen. Het ligt in de bedoeling om voorlopig driemaal per jaar te verschijnen. Voorzover er bijdragen binnenkomen, waaraan een zekere raakheid of geestigheid inzake het schoolgebeuren of een toespeeling daarop niet kan worden ontzegd, zullen deze geplaatst worden in de rubriek '**Puntig**'.

Uitvoering

Punt wordt gedrukt in klein-offset. De tekstvervaardiging geschiedt op de IBM-composer. De lettertypen zijn Centurie en Univers. De lay-out voor het omslag is van de leerling Stef Verbraeken (mijn complimenten)!

Bij het eerste nummer van punt

Tenslotte

De redactiecommissie hoopt dat **Punt** een bijdrage zal zijn aan informatie en gedachtenwisseling en dat velen gebruik zullen maken van de gelegenheid hun bijdrage(n) te leveren aan de AGS ●

L. Blaauw
voorz. red.commissie

De eerste punt uit

Wel, het is dan weer zo ver, het liedje van de schoolkrant vangt weer aan! Er zal weer veel moeite moeten worden gedaan om kopij voor dit, toch zo schone blad te krijgen. En de leerlingen weten weer een hoop uitvluchten (waar overigens een hele krant mee te vullen is) en ze vinden zichzelf kennelijk niet goed genoeg om hun fantasie in de schoolkrant te openbaren. We gaan ons best maar weer doen, met plezier en een grote dosis vertrouwen en dat het wel zal lukken. Want, de AGS sist, bruist en barst van de activiteiten, die ongetwijfeld zullen resulteren in een dik en levendig blad, vol artikelen, grappen, tekeningen en kritiek, die er niet om liegen. Jullie weten natuurlijk wel waar de ideeënbus te vinden is, na er jaren over te zijn gestruikeld. Je kan de kopij ongefrankeerd storten in deze bus en jullie snoeppapiertjes zijn natuurlijk ook van harte welkom. We verzamelen nl deze curiosa. Eventueel drukken we ze af (als het zeer mooie exemplaren zijn). Tot schrijfs.

S. Verbraeken, redactielid

Mededelingen

Afdeling MBO

Het aantal nieuwe leerlingen die dit cursusjaar op school kwam bedroeg 128. Totaal zijn er 328 leerlingen, waaronder 69 praktikanten.

Met de leerlingen van de eerste klassen is een werkweek gehouden, als confrontatie met de grafische industrie in het algemeen en onze school in het bijzonder. Elders in dit blad vindt u een verslag van een van de deelnemers. Een van de positieve kanten van de werkweek is toch wel de communicatie tussen de leerlingen onderling. Dit heeft vooral geresulteerd in het opnieuw opzetten van een periodiek verschijnend leerlingenorgaan. Ook de schoolvereniging en het schoolparlement werd nieuw leven ingeblazen. De eerste resultaten zijn reeds merkbaar.

De inrichting van ons onderwijs is nog onzeker. Het aantal lestijden voor de totale cursus is nog niet door de minister vastgesteld. Voor 1 april 1973 moet door een daartoe ingestelde commissie aan de minister een advies worden gegeven.

De examendata voor de leerlingen van de vierde klassen zijn bekend. Het schriftelijk gedeelte wordt in Utrecht en in Amsterdam gehouden op 23, 24, 25 en 28 mei 1973. Het mondeling examen op de A.G.S. wordt gehouden in de week van 18 t/m 22 juni 1973.

Een nieuw leerplan is in voorbereiding. Door de drie Grafische MTS-en wordt hier gezamenlijk aan gewerkt. Op 15 november 1972 is een eerste plenaire vergadering van alle aan deze scholen verbonden leraren gehouden.

De nieuwbouw van de MTS verloopt niet zo vlot. Een voorlopig ontwerp voor de nieuwe school werd op 5 juni 1972 ingediend. Beslissingen hierover zijn door het departement nog niet genomen. Door de nieuwbouwcommissie zijn een aantal argumenten naar voren gebracht om de urgentie te bepleiten.

Mededelingen (vervolg)

De schoolvakanties voor de afdeling MTS zijn als volgt vastgesteld.

Herfstvakantie	16 oktober t/m 21 oktober '72
Kerstvakantie	23 december '72 t/m 8 jan. '73
Paasvakantie	14 april t/m 24 april 1973
Hemelvaartsdag	31 mei en 1 juni 1973
Pinkstervakantie	9 juni t/m 12 juni 1973
Zomervakantie	30 juni t/m 18 augustus 1973

Personeel

De heer J.A.W. Kroeze is sinds 15 oktober 1972 indienst van onze school als conciërge. Het is prettig te weten dat de conciërgeloge nu weer volledig bezet is. De taak van de conciërge is veelomvattend. Daarom mijnheer Kroeze: veel succes.

Op 30 november 1972 heeft mevrouw Y van Ramesdonk-Koopman, medewerkster op onze administratie, afscheid genomen. Hartelijk dank voor het vele en goede werk dat u hebt verricht gedurende de laatste 3 jaren.

De plaats van mevrouw Y. van Ramesdonk-Koopman werd per 1 december 1972 ingenomen door Mej. M. Lodewijks. Veel sterkte toegewenst bij uw werk hier op school.

Afdeling LBO

Diploma uitreiking

Onder leiding van de Vereniging Beroepsopleiding Grafische Industrie werden op zaterdag 4 november de diploma's uitgereikt aan de geslaagden, die hun opleiding in het leerlingstelsel nieuwe stijl met succes afsloten.

De geanimeerde bijeenkomst, die opgeluisterd werd door de parodist Rinie van der Lee, vond plaats in onze school.

Blijven studeren

Ook voor de ouderen geldt het reeds ingeburgerde begrip 'Education permanente'.

Alle technische leraren begaven zich voor de derde maal een week naar het conferentieoord Woudschoten. Ditmaal van 6 t/m 10 november, om deel te nemen aan een applicatiecursus. Het technische deel

wordt afgewerkt in de School voor de Grafische Vakken te Utrecht. Enige avo leraren volgen een applicatiecursus voor maatschappijleer.

Excursies

In de herfstvakantieweek hebben ongeveer 400 part-time leerlingen deelgenomen aan een excursie naar het Plantijn museum te Antwerpen. Met medewerking van de patroons, gingen elke dag 2 autobussen bemand met leerlingen naar Antwerpen. De gehele onderneming stond onder leiding van de heer G.J. Haalboom, die hieraan zijn gehele herfstvakantie spendeerde. Diverse leraren deden ook één of meer dagen mee aan dit evenement. Een perfecte organisatie en een prettige instelling van alle deelnemers maakten deze 5 excursiedagen tot een groot succes.

Examens

- 15 november: schriftelijke examens voor de kandidaten leerlingstelsel oude stijl. Daar de opleidingen oude stijl en nieuwe stijl per januari j.l. geïntegreerd zijn, zal dit het laatste examen zijn in deze vorm.
- 20 november: examen voor cursisten van de cursus Papierverwerking en Veredeling.
- 21 t/m 24 november: praktijkexamens voor de letterzetters, boekdrukkers en boekbinders in het leerlingstelsel oude stijl. De praktijkexamens voor de overige vakrichtingen worden buiten de school georganiseerd.
- 6 december: ouderavond voor ouders van leerlingen uit de eerste klassen. (A-groepen)
- 8 december: ouderavond voor ouders van leerlingen uit de B-groepen.
- 13 december: ouderavond voor ouders van leerlingen uit de C-groepen en reproductietekenen.
- 15 december: ouderavond voor ouders van de T-stroom leerlingen.
- 16 december: diploma uitreiking aan de geslaagden van de cursus Papierverwerking en Veredeling.

De Amsterdamse Grafische dagschool van drie- naar vier-jarige cursus

Wanneer wij een lijn in de veranderingen willen zien moeten wij een aantal jaren teruggaan.

Vóór 1961 kon een jongen die de lagere school had doorlopen en de leeftijd van twaalf jaar en acht maanden bereikte naar een technische school, dus ook naar de AGS.

Een gering aantal jongens, van meisjes was toen nog geen sprake, wist iets van de grafische vakken omdat vader, oom of buurman in een grafisch bedrijf werkte. De meeste jongelui hadden echter geen flauw idee van de mogelijkheden in het grafisch bedrijf.

Rekening houdend met de rapportcijfers van de lagere school en, indien kenbaar gemaakt, met de wens van de nieuwkomer werden zij ingedeeld in één der vakken: letterzetten, boekdruken, boekbinden, repro-tekenen, lithografie, steen- en offsetdruken en chemigrafie. Van de 40 wekelijkse lestijden werden er 28 besteed aan de praktijk. De overige lestijden waren verdeeld over de vakken: tekenen, vaktheorie, Nederlandse taal, meetkunde, rekenen en gymnastiek.

Door de vele uren praktijkoefening was de leerling na drie jaar reeds een jong vakman. Een lithograaf wist nauwelijks wat zich in de zetterij of andere afdelingen afspeelde. Voor een boekbinder was de repro-fotografie een geheim.

In 1961 kwam een zeer belangrijke verandering. Het eerste schooljaar werd een oriëntatiejaar waardoor de leerling tenminste enig inzicht kreeg in de inhoud van de verschillende vakken. Bij de aanvang van het tweede jaar kwam de indeling naar een bepaalde vakrichting, weliswaar iets verbreed met de nevenvakken. Een boekdrukker bv kreeg ook enige uren letterzetten en boekbinden. Het aantal praktijken werd drastisch verminderd en een aantal algemeen vormende vakken als Engels, Duits, maatschappijleer, algebra, natuurkunde en muziek verschenen op het programma. Daar ook het totaal aantal wekelijkse lestijden verminderde was er geen sprake meer van het afstuderen tot vakman. Bij het verlaten van de dagschool was men een eind op weg. Om tot het einddoel te komen volgde een driejarige opleiding in het leerlingstelsel.

Per 1 augustus 1968 trad de Wet op het Voortgezet Onderwijs (Mammoetwet) in werking. De grafische school ging mee en veranderde haar leerplan. De verbreding van het onderwijs werd doorgevoerd en kwam in de praktijk-tijd het meeste tot uiting. Van de gespecialiseerde dagopleiding werd overgegaan naar een algemeen grafische vorming ter voorbereiding tot een later uit te oefenen grafisch vak. De vakspecialisatie kwam dus na de dagschool in het leerlingstelsel tot stand.

Ook kwam toen de mogelijkheid om van de LTS door te stromen naar de MTS, door het creëren van de T-stroom (overwegend theoretische opleiding). Hiervoor moet zeer hard gewerkt worden omdat de tijd eigenlijk te kort is.

1972

In de huidige ingewikkelde maatschappij blijkt steeds duidelijker dat een goede algemene vorming een eerste vereiste is om als volmondig burger te kunnen functioneren. Het moet vanzelfsprekend zijn dat men belangstelling heeft voor de beslissingen die op vele niveau's genomen worden en die de maatschappij haar vorm geven. Men dient een eigen mening te kunnen vormen en in staat te zijn deze mening tot uitdrukking te brengen. Het is logisch dat men veel moet weten en begrijpen om tot een gefundeerde mening te kunnen komen.

Een doelmatig leren in de tijd die wij daarvoor hebben is noodzaak.

Dit leren niet te snel vernauwen tot één bepaalde richting is een voorwaarde voor de verlenging van de leertijd.

In de vele technieken kennen wij een groot aantal principes, basisbegrippen

Puntig

De Belgiëreisjes:

Zuinige werkgever:

Ik hoop dat Plantijn die leerling van mij flink aan 't werk zet.

Oude legende:

Haalboom, de reus van Antwerpen.

Reiziger in drukkersland:

Plantijn als het Antwerpen moet zijn.

Het praktijkjaar voor de leerlingen van de MTS

'en vaardigheden die voor iedereen belangrijk zijn. Door deze in het ervaringsgebied te trekken zal het leerproces bevorderd worden. Daarom is als experiment het tweede leerjaar tussengevoegd en het vak algemene techniek in het leerplan opgenomen.

Vanzelfsprekend zijn deze veranderingen niet in een handomdraai te verwezelijken. Wij zullen voorzichtig moeten starten en snel groeien naar een zo zinvol mogelijke inhoud van het tweede leerjaar waarop het derde en vierde leerjaar algemeen grafische techniek logisch aansluit.

Ieder jaar weer, zo rond april, mei is er een zekere spanning waarneembaar bij die mensen die de leerlingen van het toekomstige derde leerjaar bij drijven voor stage moeten onderbrengen.

Zal het wel of zal het niet lukken voor elke leerling een plaats te vinden. Gelukkig ondervinden we van het bedrijfsleven goede medewerking. Steeds weer vinden we de inzet aanwezig om gezamenlijk, school en bedrijf, aan de vorming van de leerlingen te werken. **Erg belangrijk** is deze medewerking. De school kan, in de huidige onderwijsituatie, niet voldoende aandacht schenken aan de vele facetten die het bedrijfsleven biedt. Van groot gewicht is ook het op school geleerde in de praktijk te toetsen. Heel belangrijk is het om de leerling te laten omgaan met andere medewerkers. Medewerkers die zo veel verschillen met de klasgenoten op school.

De contactuele eigenschappen van de leerling worden getoetst. Deze eigenschap te bezitten is erg belangrijk, als men later leiding wil geven. De omgang met de mens is vaak moeilijk. De leerling wordt er in het bedrijf volledig mee geconfronteerd. Ook het bedrijfsleven ziet gelukkig de noodzaak in om gezamenlijk aan opleiding te doen. Dit is vooral merkbaar aan de tijd die door leidinggevende functionarissen wordt besteed aan het onderhouden van contacten én met de school én met de leerling. Van de school uit wordt het contact onderhouden door een leraar, die hiervoor een aantal lestijden ter beschikking heeft. Ongeveer drie keer per jaar wordt het bedrijf bezocht. Samen met de mentor in het bedrijf wordt een beoordeling vastgesteld.

Beoordeeld worden de volgende punten:

- a. **rapporten;** ééns per twee weken moet de praktikant een rapport over de gedane werkzaamheden insturen.
- b. **gedrag van de praktikant in het bedrijf;**
  - omgang met mensen
  - activiteit
  - inventiviteit

Deze beoordeling is belangrijk ivm het examen dat in het vierde jaar moet worden afgelegd.

Een diploma kan alleen worden uitgereikt als voor het praktijkjaar tenminste het predikaat 'voldoende' is behaald. Is het praktijkjaar onvoldoende en wordt met goed gevolg het examen afgelegd, dan wordt een verklaring afgegeven. Het praktijkjaar kan geheel of gedeeltelijk worden overgedaan, in een door de school aan te wijzen bedrijf. Bij voldoende resultaat na het overdoen, kan alsnog een diploma worden uitgereikt.

Gelukkig komen onvoldoende beoordelingen weinig voor, maar ze komen voor. Voor het bedrijfsleven is dit een garantie dat met de beoordeling van de mentor terdege rekening wordt gehouden. Uiteindelijk is het behalen van een goede cijferlijst bij het examen niet altijd een garantie voor goed leiderschap. Dit laatste nu komt goed naar voren tijdens het praktisch jaar.

Oorlogsgravenstichting

Het bestuur van de Oorlogsgravenstichting deed in 1960 een beroep op de grafische scholen te Amsterdam, Den Haag en Utrecht om te komen tot gedenkboeken waarin de namen vermeld zouden worden van ruim 125.000 slachtoffers waarvan het graf onbekend is.

Aanvankelijk hebben de leerlingen deze taak aangevangen.

Na de gewijzigde opleiding in 1968 bleek het onmogelijk dit door leerlingen te laten afwerken. Verschillende leraren en gepensioneerde krachten namen deze eretaak op zich.

In totaal zijn 42 delen gezet, gedrukt en in leer gebonden in een oplage van 12 exemplaren.

Op het hoofdkantoor van de Stichting te Den Haag, in Israël en op diverse erevelden zullen deze gedenkboeken aanwezig zijn om de namen te bewaren van hen die vielen in een afschuwelijke oorlog.

Op 6 oktober vond de officiële overdracht van de boeken aan de Stichting plaats.

Onder dank aan ieder die hieraan heeft meegewerkt, ontving ook onze school een gedenkpenning met oorkonde. In de hal zal de penning een plaats krijgen.

In memoriam

Wij staan er niet bij stil, dat wij elke dag weer aan de gang kunnen gaan. Totdat iemand uit onze onmiddellijke omgeving wegvalt.

Pieter Groenewoud uit klas B3 had een zwakke gezondheid. Hij vocht dapper door tijdens zijn ziekte en waardeerde bijzonder de belangstelling van zijn medeleerlingen. Helaas moest hij de strijd opgeven en overleed op 31 augustus op 15-jarige leeftijd. De vijfde september waren alle klasgenoten aanwezig om hem de laatste eer te bewijzen.

Wij kwamen voor de harde werkelijkheid te staan en moesten opnieuw zien hoe broos een leven kan zijn.

Charles Haak uit klas C2 overleed op 25 september in de leeftijd van 16 jaar.

Daags tevoren ging hij naar huis omdat hij keelpijn had.

De volgende dag was reeds een einde gekomen aan het leven van deze ernstige, bescheiden jongen.

Lo Lodewijks 22

De hout- en linoleumsnede

De houtsnede is de oudste en gemakkelijkst te beoefenen grafische kunst (althans voor wat de techniek betreft). Het is een techniek die al in de middeleeuwen tot heel fraaie resultaten heeft geleid en na eeuwen weinig beoefend te zijn, door de expressionisten weer in ere is hersteld tijdens de jaren '20.

Masereel wist met sterke houtsneden zijn maatschappijkritiek in beeld te brengen. Anderen hadden een meer esthetische inslag, zoals De Mesquita. Maar bij vrijwel alle beoefenaars staat een expressief gebruik van de mid-delen voorop: zwart en wit. Het resultaat is vaak streng en wat dogmatisch. Daardoor heeft de houtsnede waarschijnlijk nooit een grote populariteit verkregen. Iets wat eigenlijk wel de bedoeling was van kunstenaars als Mase-reel, die in de houtsnede ook een middel zagen het volk te 'beleren'.

De hout- en linoleumsnede.

Als vereenvoudiging van de houtsnedetechniek wordt vaak linoleum gebruikt. Dit materiaal is gemakkelijker te bewerken, maar veel minder expressief dan het hardere hout, dat bovendien bij de druk vaak nog de nerfstructuur laat meewerken. Het benodigde materiaal is uiterst simpel. Desnoods is een scherp geslepen nagelvijl al voldoende, zoals Rozendaal ons eens op een les vertelde. Van Masereel en van een leerling uit 2A hierbij een reproductie van een van hun werken. Op de voorpagina vindt u een lino, op school vervaardigd door Ton van Vuuren uit de eerste klas van de MTS. Hij vertelde mij dat hij de bedoeling heeft om de bedreiging van de mens door de techniek uit te beelden. In het voetspoor van Masereel?

J.H. Vleugels.

Wadlopen: 5 en 6 juni 1972

In het kader van de Culturele Vorming werd voor de klassen repro-tekenen en T-stroom een tweedaagse excursie 'Wadlopen' georganiseerd waarvan hier een verslag door enkele leerlingen volgt.

Organisator: J. Otto. Uit een aantal ideeën van activiteiten werd door de leerlingen, het wadlopen gekozen. De klassen Repro 1, 2, 3 en 4 reden met bussen richting Grouw. De stemming aan boord was onder muzikale leiding van Broest en Burger, met gitaar en 'smoelenschuif', van zeer hoog gehalte. In Grouw probeerden we met de bus eerst uit of we door alle straatjes konden. Toen dat helaas het geval was togen we naar de jeugdherberg waar Pa en Ma ons al, met tranen in de ogen, op stonden te wachten. Eerst eten en corvee. 's Avonds werden alle kroegen des dorps aan klandizie geholpen. Otto, Lagerweij, Gortzak en Jansen, de leraren, die ons vergezelden, staken hun dorst niet onder stoelen of banken maar zichzelf bijna wel. De boel in de jeugdherberg moest natuurlijk grondig en snel op stellen gezet worden, waar pa nu iet zo erg op gesteld was. Otto kwam op de Rt3 en 4 slaapkamer nog een sprookje vertellen, wat niet goed uit de verf kwam. De boel lag blauw. Lagerweij was ondertussen op de damesafdeling beland, waar zijn brede borst bewonderd werd.

Afijn, na de rokende puinhopen achter ons gelaten te hebben (figuurlijk dan) reden we vol verwachting naar Westdongeradeel waar de grote tocht zou beginnen. We waren allen al in vol tenue. We dronken ons eerst met koffie een dosis moed in, waarna we over de dijk en langs de, al lang niet meer verbaasde koeien, een geweldig wadpanorama konden aanschouwen. De bagger was nat, koud, glibberig en verre van aangenaam. De wat kleinere mensen moesten goed in de gaten gehouden worden, want anders zouden ze al ras uit het gezicht verdwenen zijn, door de zuigende modder.

Al fotograferend, (we zijn tenslotte van de Grafische School) kwamen we aan het einde van deze modderpoel en voelden het harde zand onder onze voeten. Een wijde zandvlakte lag voor ons, klaar om door ons te worden betreden. Het zoute waddenwater had zich teruggetrokken, en liet zijn geheimen los aan de luidruchtige reproklanten. Echter het meeste leven zit onder het beschermende zand, wachtend om door de vogels te worden verorberd. We moesten, onder leiding van twee gidsen, de Engelsmanplaat bereiken en vandaar weer terug naar Wierum. Onderweg hielden we een kleine pauze op een harde zandplaat, aan de kant van een geul, om ons meegenomen voedsel te nuttigen. We gingen door kleine geulen, waar niet iedereen geheel droog uitkwam, door mosselbanken en zacht zand, waarin het moeilijk lopen is. Op de Engelsmanplaat staat het reddingshuisje van de K.N.Z.H.R.M.. Vanaf de dijk was het al te zien, een piepklein torentje in de zee. Als we er dichterbij komen groeit het tot een huisje op vier robuuste hoge poten. Onwrikbaar staat het daar om stormen te trotseren. Het kan warmte en beschutting bieden aan schipbreukelingen of onvoorzichtige wadlopers die door een storm worden overvallen.

Als we de dijk weer in zicht krijgen, moeten we weer door de slikbanken. Het gaat nu niet zo voorzichtig meer als de eerste keer. Soms wordt je helemaal door het slik weggezogen. Dan moeten anderen je weer helpen om eruit te komen. Op de dijk komen de achterblijvers ons reeds tegemoet en helpen ons aan wal.

Achter de dijk is een poel waar ieder de modder zoveel mogelijk kan afspelen en dan stappen we weer voldaan in de bus die ons nu via een interessante route naar Amsterdam terug zal brengen, waarmee aan een zeer geslaagde excursie een einde komt.

Anita van Groeningen en Stef Verbraeken

De Werkweek

De titel zou eigenlijk moeten zijn:

Na twee jaar werken ga ik een grafische opleiding volgen op de Grafische school. Deze school begint met een Werkweek. Hoe heb ik dit ervaren?

Maar aangezien ik zoveel mogelijk objectief wil zijn in mijn betoog zou ik hieraan willen toevoegen:

Welke functie denk ik dat deze week voor de andere scholieren heeft gehad?

Nu pas wil ik beginnen.

De Werkweek

Het is alweer twee jaar geleden dat ik voor het laatst een les op school heb gevolgd. Je weet er dan nog maar heel weinig van. Hoe was het ook al weer? Vinger opsteken als je wat te vragen hebt en anders je mond houden. Huiswerk maken en leren. Mijn hemel, hoe ging dat ook al weer? ! Les 1, blz. 5 t/m 10 leren/kennen. Nou daar ligt dan het betreffende boek voor je neus. Maar ja, hoe krijg je die leerstof zó in je hoofd geprent dat je het de volgende dag nog weet en het liefst, helemaal niet meer vergeet? ! Kortom; het schoolse leven, hoe ging dat ook al weer? Je bent er helemaal uit.

Ik zag dan ook de Werkweek als een uitkomst. Voor mij zou de Werkweek een omschakeling worden van produktiesysteem, waarin ik de afgelopen twee jaar in geleefd had, naar schoolsysteem, waarin ik de komende vier jaar zou moeten gaan leven.

Ook had de werkweek voor mij de functie van oriëntatieweek, waardoor ik een duidelijk overzicht van de grafische industrie en van de Grafische School kon verkrijgen.

De derde functie van de Werkweek was het leren kennen van je medescholieren en maken van vrienden, zodat je niet moederziel alleen in de voor jou nieuwe schoolmaatschappij zou komen te staan. Ook hier is de Werkweek wat mij aangaat volledig in geslaagd.

Deze drie functies hebben een niet te onderschatten waarde. Als de Werkweek er niet was geweest, zou ik veel meer moeite met mijn omschakeling hebben gehad. Daarom zou ik de door mij het eerst neergeschreven functie van de Werkweek als de voor mij belangrijkste willen bestempelen.

Hoe andere leerlingen de Werkweek ervaren hebben is moeilijk met zekerheid te zeggen, maar ik zal proberen daar een zo goed mogelijke gissing van te maken.

Er is waarschijnlijk ook wel 'n groepje geweest dat net zoals ik voor kortere of langere tijd werkzaam is geweest in het een of ander willekeurige bedrijf en dus alle drie de functies van de Werkweek even hard nodig heeft gehad als ik.

Dan hebben we ook nog een groep die net een vooropleiding achter de rug heeft van algemene aard. Deze mensen stonden een beetje in het ongewisse wat betreft een technische opleiding. Vergist u zich niet, volgens mij is er 'n hemelsbreed verschil tussen bijv. een MULO en een MTS. De systemen van deze scholen zijn heel anders en je weet echt niet wat je te wachten staat op je nieuwe school. Deze groep had de Werkweek dus even hard nodig als bovengenoemde groep, alleen wel met het voordeel dat ze nog goed wisten hoe je huiswerk moest leren.

En tot slot de groep die veel van de grafische industrie af wist. Dit waren de mensen, die in een grafisch bedrijf werkzaam waren geweest, of op de grafische LTS hadden gezeten. Deze groep had de oriëntatie dus niet zo hard nodig. De mensen, die in een grafisch bedrijf hadden gewerkt, hadden wel de omschakelingsfunctie van de Werkweek nodig.

De hele Werkweek verliep in een gemoedelijke sfeer waarin iedereen zich al

De Werkweek

gauw thuisvoelde. Het programma bestond ook uit projecten, die weinig of niets met de grafische industrie of met school te maken hadden; wat ik een verademing vond. Op die manier maakte je dingen mee die niets met de school te maken hadden en dat stelde je in de gelegenheid je toekomstige medescholieren nog beter te leren kennen. Dat is enorm positief. U zult gemerkt hebben dat ik me niet heb uitgelaten over de inhoud van de Werkweek, in die zin, dat ik niet over de Werkweek geschreven heb, zoals je dat pleegt te doen met een schoolreisje, omdat de Werkweek veel meer was dan dat. Ik hoop dat dit stuk zijn nut heeft.

Ik, Thierry Groenendijk, heb in ieder geval mijn best gedaan.

MTS 1D

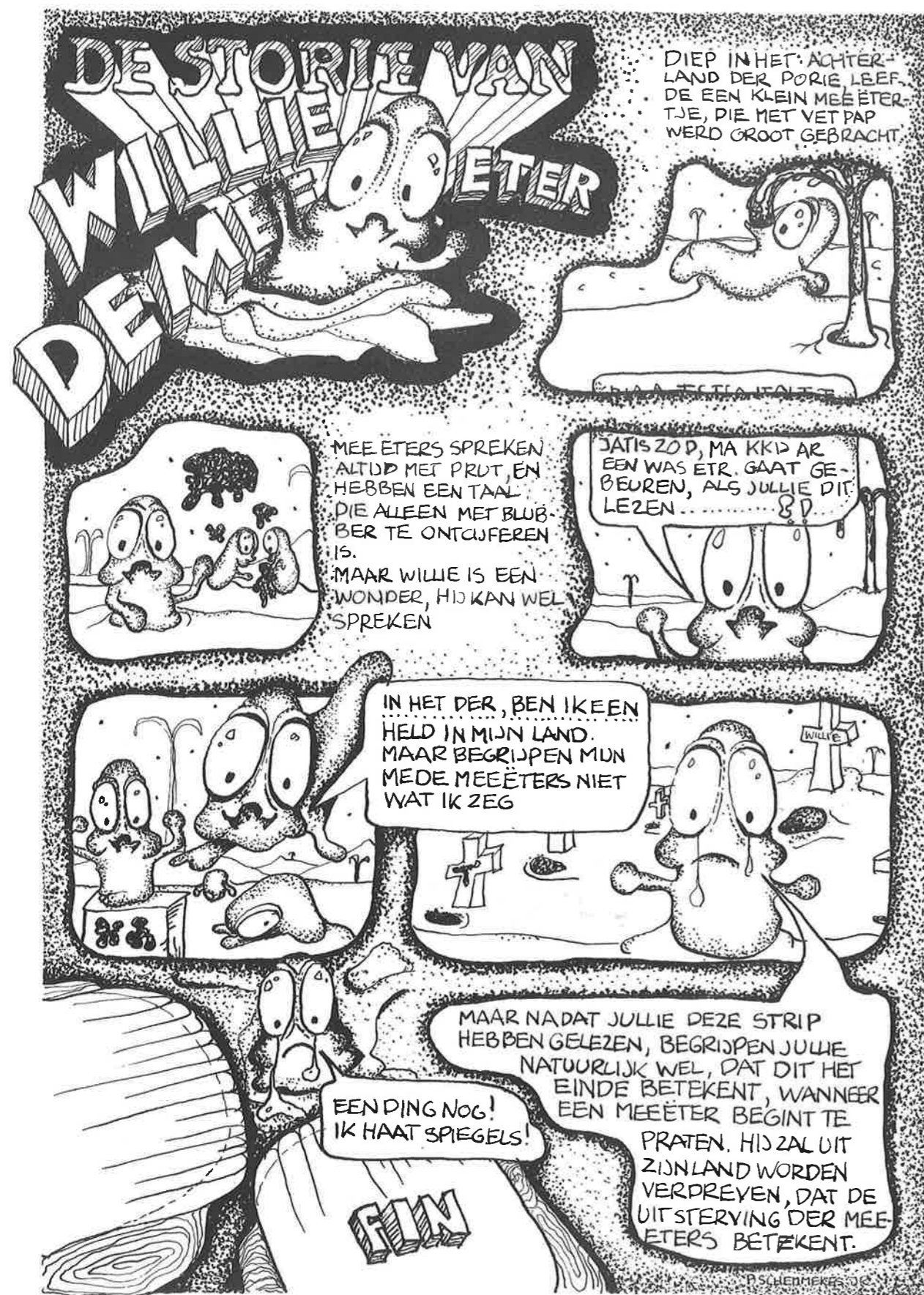
Een sprookje

Het was een oud mannetje, die kabouter, je zou hem op een jaar of 356 schatten. Maar hij was nog zo vlug als water. Dat is nou eenmaal zo bij kabouters. Hij had een prachtig hol, die kabouter, niet te vochtig, maar ook niet te droog. Het was een lange gang, een heuvel in, die op het einde uitliep op een grote zaal. Z'n overbetgrootvader had hem gemaakt, met behulp van zijn 36 zonen. De grond was betegeld met gepikte tegels uit de stad. De buitendeur was rond, net een patrijspoort, en in het midden een koperen knop. De deur was helemaal beschut door bosjes. Maar goed ook, anders zouden de krengen (zo noemden de kabouters de mensen) misschien de deur ontdekken en dan zag het er slecht uit. De kabouter heette Knerp en hij was de rijkste kabouter uit de gemeente (Alleen omdat hij goed jatten kon). Hij had z'n huis vol staan met gouden voorwerpen. Hij had een zwak voor goud. Heel erg. Daarom ook was zijn liefste wens met Tokastora te trouwen (Een gouden elf). Maar de elf was veel te mooi voor de kabouter en zij wou hem niet. Maar altijd probeerde de kabouter haar te verleiden met mooie sieraden en lekker eten, maar ze trapte er nooit in, totdat op een dag.....

Er zou een feest worden gegeven in het bos voor alle kabouters en elfen. Het feest werd op een maandagavond gegeven (Want dan kwam er haast nooit een kring in het bos). Knerp ging z'n beste pak halen, dat lag in kamer 513 (Een ideeetje over z'n huis). En het flesje met het 'spul' lag onder z'n matras, dat moest hij beslist niet vergeten. Over dat flesje met 'spul' ga ik wat meer vertellen: Knerp had als hobby scheikunde, hij werd als een soort tovenaars beschouwd. Zijn grootvader en ook zijn vader waren vroeger ook altijd bezig met dat gedoe. Twee maanden geleden had hij een ontdekking gedaan, namelijk: onder de houten bril van het toilet had hij een boekje gevonden. Wat voor boekje? Juist een toverboekje. Daar was hij heel blij om, omdat er een middel in stond waarmee je iemand voor z'n leven lang verliefd op je kon laten zijn. En Knerp had juist deze dag uitgekozen om Tokastora het drankje te laten slikken, om dat de elf pas geleden gescheiden was (Haar 27e huwelijk was naar de maan). Hij hoopte dat het zou lukken. Het was een prachtig feest. Je weet wel, met allemaal glimwormen in de bomen. Knerp zag de elf zitten op een elfen-bankje. Hij ging naar haar toe en vroeg of ze wat wou drinken. Dat wou ze niet afslaan en ze stemde toe. Prachtig, prachtig, dacht Knerp. Hij haalde twee glaasjes brandewijn, in de ene goot hij stiekum de helft van het drankje. De andere helft dronk hij zelf op (Dat was helemaal niet nodig). De elf dronk het 'brandewijntje' op en ze was meteen straalverliefd op de kabouter (De kabouter ook op haar). Diezelfde avond trouwden ze nog. En die nacht sliep ze bij de kabouter in bed. Nu wonen ze nog steeds heel gelukkig in het huis van de kabouter en ze hebben 33 zonen en 34 dochters. En ze zullen nog wel heel lang samen leven en nog veel dochters en zonen krijgen.

Wouter Kok, LTS A3

Culturele Vorming.

In augustus 1970 werd begonnen met het vak Culturele Vorming. Dit na uitvoerige gesprekken tussen enkele AVO leraren. Zij hadden geen vrede met de geringe resultaten die bij de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en maatschappijleer behaald werden. Zij waren van mening dat de leerlingen zelf meer bij de verschillende activiteiten betrokken dienden te worden. Ook speelden hierbij moderne pedagogische beschouwingen, oa van prof. Van Gelder, een belangrijke rol. Een en ander resulteerde in een geheel nieuwe opvatting en verwerking van de hierboven genoemde vakken. In het rooster werd dit gerealiseerd door de zg blokvorming, waardoor aan een bepaald onderwerp meer dan één lesuur gewijd kon worden. Een belangrijk uitgangspunt was het terugwinnen van het bij vele van onze leerlingen op de lagere school verloren gegane zelfvertrouwen. Als middel tot verwezenlijking van een en ander werd de projectvorm gekozen waar we nu twee schooljaren mee gewerkt hebben en die duidelijk resultaat oplevert. In het algemeen wordt per trimester een project behandeld en uitgevoerd, soms individueel en soms in klassikaal verband. Tevens moet steeds de mogelijkheid bestaan om bij de aktualiteit aan te sluiten, zoals onlangs nog het geval was bij het project 'Sportverdwazing' ivm de Olympische Spelen.

Het zou te ver voeren om alle tot nu toe behandelde projecten te noemen. Om een indruk te geven noem ik enkele succesvolle: De haven, Het wiel, Amsterdam, Mens en natuur, Het oude ambacht, Flevo en communicatie. Ik zou verder willen volstaan met die projecten waar momenteel aan gewerkt wordt.

Dit is voor de eerste klassen het project 'KASTELEN', voor de tweede klassen het reeds genoemde 'SPORTVERDWAZING', terwijl de derde klassen werken aan 'DE BEDREIGDE MENS'. Alle projecten worden begeleid door films en soms lezingen, gedurende de periode dat er aan gewerkt wordt.

Ook wordt steeds per project een dagexcursie georganiseerd. In de twee voorgaande schooljaren werd met de derde klassen ipv drie maal een dagexcursie een driedaagse reis naar België gemaakt in het kader van het project 'BUURMAN BELG'.

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn dat het vak maatschappijleer, dat voorheen nooit erg uit de verf kwam, nu veel meer geïntegreerd wordt. Overigens heeft het vak Culturele Vorming meer aspecten dan het alleen begeleiden van projecten. Wij zijn van mening dat ook buitenschoolse activiteiten gestimuleerd dienen te worden, zoals bezoek aan theater, tentoonstellingen, films enz. Zo heeft de toneelgroep 'Sater' vorig jaar een zg straatvoorstelling in de school gegeven.

Een interessant gebeuren was de metamorfose van de voormalige garderobe in een voor de jongens prettige verblijfsruimte. Daartoe werd in de herfstvakantie 1971 door een groot aantal leerlingen en enkele leraren met zeer veel enthousiasme geschilderd en getimmerd. Later werden in deze nu plezierige ruimte een juke-box, een flipperautomat, enkele voetbalspelen en een biljart geplaatst. In de wintermaanden worden daar geregeld soosavonden gehouden waar tal van versnaperingen (oa tosti's) verkrijgbaar zijn terwijl ook verschillende schaak- en damspelen beschikbaar zijn gesteld, waar veel gebruik van gemaakt wordt.

Ondertussen zijn in de kelder, waar overigens een 'keldercommissie' bestaande uit leerlingen voor benoemd is, al vier grote feesten gehouden waar die ruimte zich thans bij uitstek voor leent. Tevens zijn in de kantine drie grote wandschilderingen door leerlingen gemaakt.

De voorgaande twee jaren zijn, het dient eerlijk gezegd, met veel pijn en moeite een paar schoolkranten verschenen. De organisatorische moeilijkheden daaraan verbonden, werden zo groot dat verdere uitgave gestaakt moest worden. Mijns inziens ressorteert het uitgeven van schoolkranten

evenzeer onder Culturele Vorming. Hopelijk gaat PUNT een betere toekomst tegemoet.

De lezer zal begrijpen, dat het bovenstaande slechts een summier samenvatting is van alles wat samenhangt met 'Culturele Vorming'. Ik hoop u van verdere activiteiten op de hoogte te houden.

J.F. Otto

Veel 'Fun' in Shaffy

Zoals vermeld staat in het betreffende artikel worden onder Culturele Vorming ook de zogenaamde buitenschoolse activiteiten gerekend. Wij hebben evenals vorig jaar een aantal kaarten weten te bemachtigen voor de 'try outs' van de groep FUNHOUSE van Rob van Houten. Zo was het mogelijk dat een honderdtal leerlingen van de AGS jl september voor zeer weinig geld een avondvoorstelling konden bijwonen in het Shaffy theater. Hieronder volgt een verslag geschreven door een van de leerlingen.

Het was een show om van te rillen ondanks het feit dat de kleding nog niet geheel compleet was zodat een bepaalde dans met kippen sterk op de opening van een James Bond film leek. Op deze avond maakten wij ook kennis met Dolly Vonk de invalster voor Margit de Vries.

Dolly Vonk speelde erg leuk. Haar zang liep volgens mij (let wel op, volgens mij) af en toe op een grote flop uit.

Ook weet FUNHOUSE een bepaalde sfeer te scheppen. Neem b.v. Rob Krot die als speelman een verhaal voorschotelt over een vrouwelijke barbier uit Parijs, waar je even lekker voor gaat zitten.

Natuurlijk wordt die sfeer ook bepaald door Feike Boschma die met zijn voortreffelijke poppenspel een steunpilaar in de Funhouse revue is.

'Ik ben Jezus van Nazareth! !'

Deze leus galmde door de zaal en het ging om een satire van het spel 'Wie van de drie.'

Naar wie van de drie meisjes mijn sympathie uitgaat is geen geheim. Van Dolly Vonk, Marijke Jaburg en Annelies Balhan vind ik Marijke Jaburg het leukst (volgens velen op mijn rij trouwens). Niet om haar uiterlijk alleen, maar ook om haar goede spel.

Funhouse begint inmiddels al te behoren tot de gevestigde grootheden. We kijken naar de succesvolle serie die de groep in de afgelopen jaren gespeeld heeft. In 1968 'Funhouse Clown'; 1969 Funhouse knock-out; 1970 Funhouse Repeat; 1971 Funhouse Horrer, en dan nu in 1972: Funhouse Revue. De tekenfilm liefhebbers zullen zeker aan Tom en Jerry denken als plotseling een muis over het toneel loopt en daarna wordt weggehaald door een grote kattenpoot. Na dit laatste komt er een schommeltje naar beneden en voeren een twintigtal muizen een trapeze show op. Geen angst voor de muizen die naar beneden vallen want daar zorgt de kat wel voor. Nogmaals compliment voor de poppenspeler Feike Boschma die weer een knap staaltje poppenspel brengt met o.a. een stuk over een schipbreukeling. Een stuk hout en een lap met daarbij een speelgoed vliegtuigje waren genoeg om de zaal te boeien. Verder een drie-akter over het nachtleven dat zich afspeelt in bed.

Ook kan het publiek kijken naar poppenkast. In de poppenkast een leuke bekende grap die nu ook door Funhouse gebruikt wordt.

Het klapstuk was Cor Beurskens die een Rock en Roll song voor zijn rekening nam. Dit was tevens het einde van een zeer goede show, die voor de mensen die niet zijn geweest zeker een volgende keer aan te bevelen is.

Bert Schoonhoven.

Een dag in de praktijk (Senefelder)

Dit verhaal is een soort verslag over de ervaringen, die ik persoonlijk heb opgedaan in het bedrijf van de drukkerij Senefelder N.V. te Purmerend. Ik wil dit geen verslag noemen, omdat meestal in die dingen alles wordt opgedreund wat er van 's morgens vroeg tot afscheid wordt beschreven. Misschien zult u mij er wel op betrappen, want elke leerling heeft de neiging tot opsommen.

Ik zal allereerst de indeling geven van een bedrijf, dat qua 'routing' heel goed in elkaar zit. De orders worden ontvangen in de zg. flat, dat is een gebouw, bestaande uit een paar verdiepingen, waar de gehele administratie gehuisvest is. Deze flat is gekoppeld aan de productiehallen. Dit is zo gedaan om geen last te hebben van het lawaai, dat ontstaat als alle persen en andere machines in vol bedrijf zijn.

De indeling van de hallen is geheel afgestemd op de snelle doorgang van de orders. Er zijn in het totaal drie grote hallen,

Hal I (Ordervoorbereiding
(Fotografie
(Lithografie
(Klein- en grootmontage
(Copiëren en verdere behandeling van de plaat.

Hal II (Waar de grote, vierkleurenpersen staan.
(Deze hebben een centrale luchtaanvoer voor in- en uitleg.
(Deze afdeling werkt gedeeltelijk in ploegendienst.
(Achter elke pers staat haar eigen papiervoorraad.
(In deze hal is tevens een kantoor gevestigd van de bedrijfsleider en diens assistenten, die vandaar uit een goed overzicht hebben op de productiehal.

Hal III Deze hal bestaat voornamelijk uit:
(snijmachine
(stansmachine-kanon.
(vergaar- en vouwmachine.
(insteekmachine.
(Kort samengevat is dit de afwerkingsafdeling. Aan deze hal is tevens de expeditie gekoppeld.

(Er is ook nog een afdeling zetterij en boekdrukken in gehuisvest. Achter deze drie hallen is een ruimte, die het magazijn genoemd mag worden. Hier worden oa verf, machine-onderdelen en papiervoorraden opgeslagen.

Dit alles werd mij in een korte rondleiding, die tevens de controle-ronde van de algemeen directeur de heer Jacobson was, getoond. Hij vertelde mij, dat deze opzet zo tot stand was gekomen op grond van een reis van 22 dagen door de gehele wereld, waarbij hij allerlei grote drukkerijen had bezocht.

Drukkerij Senefelder staat pas vrij kort in Purmerend. Voorheen was deze gevestigd in Amsterdam, maar wegens uitbreiding werd de drukkerij in haar geheel overgebracht naar Purmerend. 'Of de opzet goed is', aldus de heer Jacobson, 'moet nog blijken in de loop der jaren'.

Na deze vlugge rondleiding werd ik voorgesteld aan een van de assistent-bedrijfsleiders, namelijk de heer Koos Schipper. Deze vertelde mij, dat hij - na het niet-slagen van zijn MULO-opleiding naar de L.T.S. was gegaan en daar het diploma reproductiefotograaf had behaald. Om echter meer waarborg te hebben voor een betere carrière heeft hij er meteen een M.T.S.-opleiding aan vastgekoppeld. Met het resultaat, dat hij natuurlijk met hard werken en interesse deze functie had verdiend. In zijn vacaties en in zijn stagejaar had hij al bij drukkerij Senefelder gewerkt en hij had zich door een juiste houding zo weten te vestigen.

De heer Schipper had kritiek op de genoten opleiding en sprak er met mij

over, dat de boeken zo oud waren, die op de Grafische School worden gebezigd en allermint aansluiten op de praktijk van het grafische vak. Hij vraagt zich nog heden af, waarom geen leerstof door het bedrijfsleven aan de jonge grafici in opleiding kan worden verstrekt, opdat de overgang van school naar praktijk niet zo'n groot hiaat blijft vertonen. En dan de leerlingen zelf. Er waren er zoveel, die het alleen maar deden voor 'tijdvulling', om daarna iets geheel anders te gaan doen. Een grotere voorselectie achtte de heer Schipper wel op zijn plaats. Hij is er helemaal tegen, dat de bijscholingscursus van de praktijkleraren zou vervallen; dit zou volgens hem alleen maar meewerken aan het verminderen van de betekenis van het grafisch diploma, omdat de scholen toch al zo'n eind achterlopen bij de praktijk van het grafisch vak.

Hij vindt het stagejaar heel nuttig, om onderling opgedane kennis uit te wisselen in het bijzijn van de leraren, die dan meteen een graantje van de praktijk mee kunnen pikken!

Over de proefwerkweek zei de heer Schipper het volgende: 'Ik vind het op zichzelf niet zo'n gek idee, maar het lijkt me beter voor de hogere klassen, als voorbereiding op het examen, dus niet erg noodzakelijk voor de eerste en tweede klassen.'

Hij gaf me de volgende regels als stelregels, wanneer je in een bedrijf komt.

A. Je moet niet denken, dat je alles even kan doen, doch gewoon als leerling beginnen; vooral niet denken: 'Dat zal ik wel eens even gaan maken.'

Het gesprek met de heer Jacobson indachtig kon ik deze mening geheel onderschrijven.

B. Je moet je direct goed aanpassen aan de rest van het personeel, want dat moet jou eigenlijk het vak leren en van hen moet jij trachten ervaring op te doen.

Kort samengevat komen deze stelregels hierop neer: De school geeft je een ondergrond, waar het bedrijf op kan gaan voortbouwen.

Om die reden komt een L.T.S.-er misschien sneller aan de slag dan een M.T.S.-er, aangezien de eerstgenoemde meer praktijkervaring heeft. Het belangrijkste in dit alles is je eigen houding ten opzichte van je werkomgeving, doch dat is overal het geval.

SCHOOL EN PRAKTIJK

Een interview van een leerling van de Grafische MTS, Hils Box, klasse 2A met de heer C.M. Jacobson, algemeen directeur van de N.V. Drukkerij Senefelder.

Dit gesprek heeft ongeveer 4 uren geduurd, bijna voor de helft onderbroken door de telefoon, het belangrijkste communicatiemiddel van deze eeuw. De duur van het gesprek geeft wel blijk van de interesse van het bedrijfsleven voor de Grafische School als zodanig.

Ik kwam tot de volgende vragen en antwoorden:

1. Wat is uw functie in dit bedrijf?

Algemeen directeur voorlopig, na de fusie alleen nog technisch directeur.

De functie van algemeen directeur bestaat uit drie taken:

technisch beleid;

financiële beleid;

verkoopbeleid.

2. Is uw functie te veel voor u?

Want mijn indruk is, dat u dit nooit lang vol zult houden.

Mijn functie omvat te veel, uit directeursoogpunt gezien wel, maar voor de klant kan het alleen maar goed zijn en ik heb het voordeel, dat ik er geheel mee ben opgegroeid. Het grootste pluspunt is daarbij wel, dat het mijn hobby is, waarin ik geheel opga.

3. Wat zijn uw werktijden voor uzelf en voor het personeel?

Voor mijzelf: ik begin om half zes tot ongeveer half elf. Dit komt, omdat wij met ploegendiensten werken, die om 6 uur 's morgens beginnen en doorgaan tot 2 uur 's middags en daarna tot 10 uur 's avonds. Ik kan ze dan allemaal goedendag zeggen en het werk in het oog houden.

4. Hoeveel mensen heeft u in dienst?

Zo ongeveer 275 man, maar er komen nog 250 man bij van NV Drukkerij Henkes te Haarlem

5. Hoeveel van de 275 mensen zijn geschoold en op welke afdelingen werken zij?

Van het personeel in de drie hallen is 70 pct. geschoold en 30 pct. ongeschoold. De geschoolde mensen werken op de afdelingen fotografie, lithografie enz..

Het personeel van de copierafdeling is half geschoold en in de productiehal is de scholing half om half te noemen, evenals dit op de afdeling afwerking in hal I zo ongeveer het geval is.

6. Welke opleiding beveelt u aan voor een eventuele plaats in uw bedrijf?

Voor de LTS-er en MTS-er is er altijd plaats, maar dan moet men toch helemaal van onder af aan beginnen door gewoon een veger te pakken en te gaan schoonmaken.

Als men echter verder wil komen, moet men zich gaan specialiseren, maar daar zit een gevaar in. Men loopt de kans in een stuk van de grafische opleiding te blijven steken, waardoor men zich alleen maar kan bewegen op een klein grafisch gebied en het brede uitzicht op het gehele vak verloren dreigt te gaan.

7. Bent u in principe vóór steun van de grafische bedrijven aan de scholen?

Ja, maar dan wel gezamenlijk met de overheid. Door het oprichten van een neutrale organisatie, die de bedrijven en de school naar elkaar toetrekt.

De bedrijven zouden de scholen financieel en materiële moeten steunen, want ze werken eigenlijk in dat geval aan de toekomst, die er betrekkelijk somber uitziet, ten opzichte van andere landen.

Er zouden meer praktijklessen moeten worden gegeven om de overgang tussen school en bedrijf op te vangen; deze is nu te groot. De machinehandel zou dit kunnen opvangen en de andere grafische bedrijven moesten vaker open deur houden voor leerlingen, om te laten zien, hoe de praktijk is!

8. Hoe komt het, dat Nederland terugzakt, wat de concurrentiepositie met het buitenland betreft?

Hoofdzakelijk door de hoge lonen en sociale lasten, dit werkt weer nadelig op de kostprijs (verhogend).

9. Is er behoefte aan een Technische Hogeschool of aan een HTS in de grafische wereld?

Ja, dat wel, maar echter alléén, als men wil gaan specialiseren. Wanneer men dat niet wil, kan men beter het bedrijf ingaan; men komt dan beslist verder dan men vermoedt.

10. Zou u inspraak willen hebben in de hedendaagse onderwijswereld?

Graag! Het zou alleen maar ten goede komen, de boeken en de leraren lopen veel te ver achter bij de ontwikkeling, die de grafische industrie beleeft. We zouden dan gezamenlijk tot een uitspraak kunnen komen, wat er geleerd moet worden en wat overbodig is.

11. Heeft uw personeel inspraak in uw bedrijf?

Jazeker, er is een ondernemingsraad, waarin elke afdeling van het bedrijf vertegenwoordigd is. Deze ondernemingsraad wordt betrokken bij het nemen van beslissingen en besluiten, welke het personeel aangaan.

12. Drukt uw bedrijf alles?

Bijvoorbeeld politieke propaganda of pornografie en heeft het personeel hierin inspraak?

In principe drukken wij alles, maar als het de eerbaarheid van groepen mensen aantast, niet.

Een dag in de praktijk
(Senefelder)

12a. Waar ligt de grens?

Ja, dat is moeilijk te zeggen. Als ik hier persoonlijk niet meer uitkom, raadpleeg ik mijn commissarissen en de ondernemingsraad. Dit gebeurt bij pronografie veel eerder, want een zaak als Senefelder heeft bij wijze van spreken nog een naam die zij hoog moet houden.

13. Wat gebeurt er met de winst van het bedrijf?

Wanneer er met winst wordt gewerkt, wordt die besteed aan de investerin van nieuwe machines en eventueel nodige bedrijfsuitbreiding en een gedeelte voor de aandeelhouders. 15 pct. van de winst wordt uitgekeerd aan het leidinggevend personeel en 7 tot 8 pct. aan de rest van het personeel, boven hun jaarsalaris. Deze bedragen kunnen van jaar tot jaar wijzigen.

14. Werkt u met winst?

Nee, helaas niet. Wel met verlies wegens vermoedelijk te grote investeringen.

15. Hoe ziet u de toekomst voor de grafische industrie?

Wat Nederland betreft, somber, vanwege de hoge lonen, zoals eerder genoemd, de CAO'S dienen veranderd te worden, indien men hierin in dit land economische verbetering wil brengen.

Maar tenslotte zij gezegd, dat wat het vervaardigen van kwaliteitsdrukwerk betreft, Nederland momenteel toch wel boven andere landen uitsteekt.

Puntig

Onderwijsvernieuwing:
Flauwekulturele vorming.

Is de AGS wel aangepast aan de tand des tijds?

LTS-leerling:

Ik heb nog nooit een leraar naar de kelder zien gaan.

De kelder van de AGS:

Je kunt van de vloer eten.

Als een leerling zoveel verstand had, als er af en toe brood in de kelder ligt, was de AGS een Grafische Universiteit.

Klassenstrijd:

Het gemiddelde van 18 op 20 brengen.

Zich aanpassende leraar:

Als het klassengemiddelde nog hoger wordt, kunnen de stoelen wel door vleeshaken worden vervangen.

Leraar tegen volle klas:

Ik zie jullie niet meer zitten.

A-klasser:

Waarom magge wei niet met de livd?

Gevolg van Punt:

Worden de leden weer maten van AGS?